

**Kant'ın Ahlak Anlayışında Amaçlar Krallığı: Özerklik ve Evrensel
Ahlak İlkelerinin Rolü**

The Kingdom of Purposes in Kant's Understanding of Morality: The Role of
Autonomy and Universal Moral Principles

Fikret YILMAZ *

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 03.05.2024

Kabul Tarihi: 31.10.2024

Doi:

10.20296/tsadergisi.1478079

Anahtar Sözcükler:

Immanuel Kant

Amaçlar Krallığı

Ahlaki Eylemler

Özgür İrade

ÖZET

Immanuel Kant'ın ahlak anlayışında merkezi bir yeri olan "Amaçlar Krallığı" kavramı, ahlaki eylemlerin ve kararların belirli bir ahlaki düzenin parçası olduğu düşüncesi üzerine kuruludur. Kant, ahlaki eylemlerin bireyin özgür iradesi ile belirlendiğini ve rasyonel ilkeler tarafından yönlendirildiğini ileri sürer. Bu durum, kişinin eylemlerinin ahlaki bir amaç için gerçekleştirildiği anlamına gelir. Amaçlar Krallığı, ideal bir dünyayı temsil eder. Bu dünyada, insanlar rasyonel varlıklar olarak, kendi eylemlerinin sonuçlarını ve amaçlarını belirleme yeteneğine sahip olurlar. Kant, bu yeteneği insanın özgür iradesi ve rasyonel düşüncesi olarak adlandırır. Bu bakış açısına göre, insanlar yalnızca araç olarak kullanılmamalı, aksine her zaman bir amaç olarak kabul edilmelidirler. Bu kavram, Kant'ın ahlaki teorisinin temelini oluşturur. Kant'ın ahlak anlayışı, etik ve ahlaki değerlerin insanın özgür iradesi ve rasyonel düşüncesi tarafından belirlendiğini vurgular. Ayrıca, insanların eylemleri ve kararları üzerinde kendi kontrollerinin olması gerektiğini ve bu kontrolün ahlaki yükümlülüklerimizi belirleyen temel faktör olduğunu savunur. Bu şekilde, Amaçlar Krallığı, ahlaki eylemlerin ve kararların doğru veya yanlış olmasını belirleyen genel bir çerçeve sunar. Bu çerçeve, bireyin özgür iradesini ve rasyonel düşünme yeteneğini ön plana çıkarır, böylece bireyin kendi hayatını ve başkalarının hayatlarını etkileyen eylemlerini ve kararlarını anlamak ve değerlendirmek için bir temel sağlar.

Article Information

Submission: 03.05.2024

Acceptance: 31.10.2024

Doi:

10.20296/tsadergisi.1478079

Key Words:

Immanuel Kant

Kingdom of Ends

Moral Actions

Free Will

ABSTRACT

The concept of the "Kingdom of Ends" holds a central place in Immanuel Kant's moral philosophy, which is based on the idea that moral actions and decisions are part of a particular moral order. Kant proposes that moral actions are determined by an individual's free will and are guided by rational principles. This implies that actions are performed for a moral purpose. The Kingdom of Ends represents an ideal world. In this world, humans, as rational beings, can determine the consequences and purposes of their actions. Kant refers to this capability as human free will and rational thought. From this perspective, humans should never be treated merely as means but should always be considered regarded as ends in themselves. This concept forms the foundation of Kant's moral theory. Kant's understanding of morality emphasizes that ethical and moral values are determined by human free will and rational thought. It also argues that individuals should have control over their actions and decisions, and this control is the fundamental factor determining our moral obligations. In this way, the Kingdom of Ends provides a general framework for determining the rightness or wrongness of moral actions and decisions. This framework highlights an individual's free will and ability to think rationally, providing a basis for understanding and evaluating the actions and decisions that affect one's own life and the lives of others.

Atıf İçin

Yılmaz, F. (2024). Kant'ın Ahlak Anlayışında Amaçlar Krallığı: Özerklik ve Evrensel Ahlak İlkelerinin Rolü. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 28(3), 590-602. doi: 10.20296/tsadergisi.1478079

* Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji, Yozgat, fikret.yilmaz@bozok.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1222-6018>

Giriş

Tarih boyunca, birçok filozof ahlak, ahlaki davranış ve ahlaklılık üzerine kapsamlı çalışmalar yapmıştır. 18. yüzyıl Aydınlanma Çağı, özellikle Alman filozof Immanuel Kant'ın önemli katkıları sayesinde ahlaki düşünceye yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Kant, mutlak hümanizmi hayatın her alanına taşıyarak, insanların bilgi ve eylemlerinin temel ilkelerini tanrısal bir yardıma ihtiyaç duymadan kendilerinin belirleyebileceği ve yaşamlarını bu ilkeler doğrultusunda şekillendirebileceği bir görüş ortaya koymuştur (Cevizci, 2008: 307). Bu yaklaşım, bireyselleşmenin diğer bir ifadeyle insanın sadece kendisinin ve yapıp ettiklerinin önemli olduğu düşüncesini doğurmuştur. İnsanın merkeze alınmasıyla birlikte, bilim ve ahlakın temel ilkeleri artık öznel bir kökene sahip olmuştur (Cevizci, 2008: 307). Bu hümanist perspektif sayesinde, bilim ve ahlakın temel ilkeleri artık öznel bir kökene sahip olmuş ve insanın kendi deneyimleri ve düşünceleri üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır (Cevizci, 2008: 307).

Kant'ın etik üzerine yaklaşımı, felsefi düşünce tarihinde önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Kant'ın bu etik görüşü, insanın kendi yaşamını merkeze alarak ve etik değerleri kendi akli ve düşünceleriyle belirlediği bir dönemin başlangıcını işaret etmektedir (Kant, 37-40). Bu yaklaşımın ortaya çıkışı, sadece felsefe alanında değil, bilim ve ahlak dâhil olmak üzere birçok disiplinde köklü dönüşümlere yol açmıştır. Kant'ın bu merkezi düşüncesi, insanın yaşamında ve düşünce sistemlerinde önemli evrimsel gelişmelerin ortaya çıkmasına olanak tanımıştır. Felsefe tarihinde, özellikle ahlak ve ahlaki davranışlar konusundaki çalışmaların önemi tartışılmaz bir gerçektir. 18. yüzyılın Aydınlanma Çağı olarak bilinen dönem, bu kapsamda incelendiğinde, ahlaki düşünceye değerli katkılarıyla tanınan Kant gibi öncü Alman filozoflarının döneme damga vurduğunu görmekteyiz (Kant, 1785: 40-50). Kant'ın düşünceleri, ahlaki ve etik değerler konusunda, insanın merkezde olduğu bir anlayışın da doğmasını teşvik etmiştir.

Bu bağlamda, Aydınlanma Dönemi'nin düşünsel gelişmeleri, insanın kendi potansiyelini keşfetmesine ve ahlaki değerlerin daha etkin bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Bu dönemde, Kant'ın hümanist yaklaşımı ve insanın aklını kullanarak evrensel ahlaki ilkeleri bulma fikri, bireylerin yaşamlarını daha etik ve bilinçli bir şekilde sürdürmelerine yardımcı olmuştur. Bu süreç, insanların kendi ahlaki değerlerini keşfetmelerinde ve yaşamlarını daha uyumlu ve anlamlı bir biçimde yönlendirmelerinde önemli bir rol oynamıştır. Kant, ilahi müdahale olmaksızın insanın bilgi ve eylemin temel ilkelerini keşfedebileceği ve yaşamını bu ilkelere göre düzenleyebileceği bir hümanist düşünceyi savunur (Cevizci, 2008: 307). Bu anlayış, bireyin değerine ve sorumluluklarına odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, insanın özerkliğini ve ahlaki sorumluluğunu vurgulayarak, etik değerlerin belirlenmesinde ve uygulanmasında insan aklının merkezi rolünü öne çıkarır.

Ayrıca, Kant'ın hümanist felsefesi, bireysel özgürlük, akıl ve etik değerlerin önemine işaret ederek, ahlaki düşüncenin temel yapı taşlarını oluşturur. Bu bağlamda, insanın kendi akıl ve düşüncelerini kullanarak ahlaki davranışlar sergileyebileceği ve yaşamını etik değerlere uygun şekilde düzenleyebileceği bir yapı sunulmaktadır. Bununla birlikte, insanın kendini ve toplumunu ahlaki açıdan geliştirmek ve dönüştürmek için sahip olduğu potansiyel, belirli bir perspektiften bakıldığında, etik yaşamın önemini vurgulayan bir alanı ortaya çıkarır. Bu potansiyel, insanın yaşamındaki etik değerlere olan derinlemesine bağlılığı ve bu değerlerin toplumun genel yapısını ve bireyin kendi kişisel gelişimini nasıl şekillendirebileceği hakkında bilgi sağlar. Kant, insanın kendi aklını kullanarak bilgi ve eylem ilkelerini keşfetme ve bu ilkelere göre yaşama potansiyeline sahip olmasına rağmen, bu potansiyeli kullanmaktan kaçınarak başkalarının otoritesine başvurma eğilimini "bilinçli bir şekilde içine düşülen bir ergin olmama durumu" olarak tanımlar (Kant, 1984a: 213). Kant'a göre, bu durum, bireyin kendi aklını kullanmaktan kaçınarak başkalarının düşüncelerine ve otoritesine bağımlı kalması anlamına gelir. Bu durumdan kurtulmak için bireyin kendi aklını kullanarak düşünme ve karar verme cesaretini göstermesi gerekmektedir.

Kant'ın özgürlük ve özerklik üzerine düşünceleri, en belirgin şekilde "Aydınlanma Nedir?" başlıklı eserinde ifade bulmuştur. Kant'ın bu eserde ortaya koyduğu düşünceye göre, aydınlanma, bireyin

kendi aklını kullanma ve başkasının rehberliğine ihtiyaç duymadan özgür düşünceye ulaşma sürecidir. Bu durum, kişinin kendi hataları sebebiyle düştüğü ergin olmama durumundan kurtulmayı temsil eder. Kant, bu durumu *Sapere Aude!* yani *bilmeye cesaret et!* sloganıyla özetler ve bunu Aydınlanma'nın manifestosu olarak tanımlar (Kant, 1984b: 211). Kant'ın anlayışına göre, bireyin kendi aklını ve mantığını kullanarak bireysel ve toplumsal ilerlemeyi sağlama cesaretinin sembolü olan *Sapere Aude!*, aynı zamanda bir topluluğun kendi kendini yönetebilme kapasitesinin ve aydınlanmanın önemini de vurgular.

Ancak, Kant'ın kavramsallaştırdığı bu özerklik durumu, pratikte çoğunlukla tembellik ve korkaklık nedeniyle gerçekleşmez. Kant'ın felsefesinde belirtildiği üzere, doğa, insanları yabancı bir yönlendirilmeye bağlı kalmaktan özgür kılmış olmasına rağmen, çoğu insan tüm yaşamları boyunca kendi rızalarıyla erginleşmemiş olarak kalırlar. Dolayısıyla, insanlar genellikle kendi özerkliklerini başkalarına devrederler. Bu durum, başkalarının denetim ve yönetim işlerini üstlenmeye teşvik eder. Kendi aklını kullanmayı tercih etmeyenler, bu tür bir durumu sıkıntılı ve tehlikeli olarak algılar. Kant'a göre, bu tür bir denetim ve yönetim, insanların ergin olmayışının devam etmesine yol açar (Kant 1984: 211). Bu eğilim, zaman içinde insanları kendi akıllarını kullanmaktan kaçınmaya iter ve bu durum onlar için neredeyse ikinci bir doğa haline gelir. Kısacası, Kant'ın öne sürdüğü özerklik ve aydınlanma kavramları, bireyin kendi aklını ve mantığını kullanarak yaşama cesaretini gerektirirken, toplumun genelinde bu cesaretin yetersiz olduğunu ve bireylerin genellikle özerkliğin gerektirdiği çabayı göstermekte isteksiz olduğunu belirtir.

Kant, aklın her yönüyle ve çekinmeden kullanılmasının bu özgürlüğün temelini oluşturduğunu ifade eder. Ancak, bu özgürlüğün kısıtlanması, aydınlanma sürecinin önündeki bir engel olarak görülür. Bu, Kant'ın kendi aklının kamuoyu önünde ve hizmetinde serbestçe ve açık bir biçimde kullanılmasının her zaman özgürce olması gerektiği görüşünü doğrular (Kant, 1984: 211). Kant toplumun bu noktaya ulaşmasının zaman alacağını belirtmektedir. Bu bakış açısıyla, mevcut durumu bir *aydınlanma çağı* olarak değil, daha çok bir *aydınlanmaya giden dönem* olarak değerlendirir. Bu durum, Kant'ın öne sürdüğü bireysel ve toplumsal özerklik fikirlerinin henüz tam anlamıyla gerçekleşmediğini gösterir. Kant'ın ahlaki felsefesinin merkezindeki bu özerklik ve evrensellik ilkelerinin altını çizen değerlendirmemiz, aydınlanma sürecinde bireyin özgür irade ve akıl kullanma yeteneğinin kritik önemini göstermektedir. Kant'ın özgür iradeye dayalı ahlaki felsefesinin bir bütün olarak aydınlanma sürecine dâhil edilme çabası, bu makalenin temel çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Apriori ve aposteriori bilgi

Kant'ın etik anlayışının merkezinde, bireylere ahlaki davranışlarını değerlendirmeleri ve etik değerlere uygun yaşamaları için bir çerçeve sunan *kategorik imperatif* kavramı yer alır (Wood, 2005, s. 67). *Kategorik imperatifin* özünde, bir eylemin ahlaki değerini belirleyen şeyin sadece amacı değil, aynı zamanda herkes tarafından benzer koşullarda benimsenebilecek evrensel bir ilke olup olmadığı yatar (Farnham, 2007: 443). Eylem, burada ve şimdi kendi içinde tercih edilebilir, çünkü benzer durumlarda herkes tarafından da tercih edilebilir. Kant, bu ahlaki yaklaşımında, bireyin özgür iradesine ve ahlaki eylemlerinin kişisel ahlaki sorumluluğu altında olduğu düşüncesine dayanır. Dolayısıyla, bu yaklaşım, hem bireysel özgürlüğün önemini hem de evrensel ahlaki ilkelerin vurgulanmasını içerir.

Ancak, Kant'ın ahlak felsefesi yalnızca etik kuramlarla sınırlı değildir; aynı zamanda *a priori* bilginin ve evrensel ahlaki yasaların önemini de vurgular. Kant'ın ahlak felsefesi ve epistemolojisinde ön plana çıkan, *a priori* ve *a posteriori* bilgi kategorilerinin analizi, onun düşünce sisteminin temelini oluşturur. *A priori* bilginin, deneyimden bağımsız ve insan zihninin içsel özellikleriyle ilişkili olduğu görüşü, Kant'ın epistemolojik yaklaşımında merkezi bir rol oynar. Kant, *a priori* bilginin, insan zihninin doğuştan gelen yapısının bir sonucu olduğunu ve bu özelliklerin, bireylerin dünyayı algılama ve anlama kapasitesini belirlediğini savunur. Bu tür bilgiler, deneyimlerden bağımsız bir doğaya sahip olup evrensel geçerliliğe sahiptir (Kant, 1998a:

17). Bu bakış açısı, Kant'ın felsefesinde, bilginin kökeni ve yapısı konusunda yeni bir perspektif sunar.

Öte yandan, Kant'ın düşünce sisteminde deneyimler yoluyla elde edilen *a posteriori* bilginin de önemli bir yeri vardır. Kant'a göre, *a posteriori* bilgi, deneyimler sonucu ortaya çıkan ve bireysel ya da özgül olgularla ilişkilendirilen kavramlardır. Bu tür bilgi, insan zihninin deneysel bilgi toplama kapasitesinin bir ürünüdür. Örneğin, "Çim yeşildir" ifadesi, doğruluğunu gözlemlerle teyit etmemiz gereken *a posteriori* bir bilgi örneğidir (Kant, 1998a: 17).

Bu iki bilgi türünün birleşimi, Kant'ın epistemolojik görüşlerinin temelini oluşturur. Kant, bilginin sadece dış deneyimler aracılığıyla kazanılan *a posteriori* bir olgu olmadığını, aynı zamanda zihinsel yapılar ve kategoriler üzerinden şekillenen *a priori* bir olgu olduğunu savunur. Bu perspektif, bilginin hem deneyimlerin *a posteriori* hem de zihinsel yapıların *a priori* bir ürünü olduğunu gösterir. Kant'ın bu yaklaşımı, bilginin nasıl edinildiğine dair felsefi düşünceye derinlemesine bir katkı sunar ve bilginin hem dış deneyimlerden hem de zihnin kendi içyapılarından türediğini, bu iki unsurun birlikte çalışarak bilgiyi oluşturduğunu ifade eder. Bu şekilde, Kant'ın felsefesi, bilgi teorisindeki geleneksel sınırları aşarak, zihin ve deneyim arasındaki etkileşimin karmaşıklığını ve önemini vurgular.

Kant'ın epistemolojik yaklaşımında, bilginin edinilmesi süreci, basitçe dış dünyanın pasif bir yansıması olarak değil, aksine zihnin duyu verileriyle aktif bir etkileşimi olarak ele alınır. Bu bağlamda, Kant vurgular ki, bilginin kaynağını ve doğasını anlamak için hem deneyimlerin hem de zihnin kendi içyapılarının dikkate alınması elzemdir. Öyle ki, Kant'ın perspektifinde, önsel bilgi basit düşüncelerden öte, deneyimin yapılandırılmasında temel olan uzay ve zaman gibi koşullar ve biçimlerde kendini gösterir (Akarsu, 1979: 137-138). "Saf Aklın Eleştirisi" adlı eserinde Kant, bu özgün bakış açısıyla, duyu bilgisinden önce gelen öğelerin önemini belirginleştirir.

Sentetik apriori

Ancak, bu düşüncelerin ötesinde, Kant'ın bilgi teorisinin merkezinde yer alan *sentetik a priori* bilgi kavramı, felsefi düşüncenin temel meselelerinden biri olarak öne çıkar. Bu kavram, deneyimden bağımsız olmasına rağmen yeni bilgi sunabilen bir bilgi türü olarak tanımlanabilir (Kant, 1998a: 143). Kant, bu bilgi türünün varlığını savunarak, "saf aklın genel problemi"ni ortaya koyar. Fakat bu yaklaşım, deneyimlerden veya duyu verilerden bağımsız olarak elde edilen bilgiler hakkında bazı eleştirilere maruz kalır. Bu eleştiriler, *a priori* bilginin kaynağını ve doğasını sorgular ve Kant, alternatif teorilerin bu konuda tatmin edici bir açıklama sunmadığını iddia eder (Kant, 1998a: 144-145).

Bu eleştirilere rağmen, Kant'ın epistemolojik görüşleri modern felsefe düşüncesinde kritik bir rol oynamaktadır. Kant, bilgi edinme sürecini zihinsel kategoriler ve duyu verilerin karmaşık bir etkileşimi olarak tanımlar. Bu yaklaşımıyla, deneyimlerden elde edilen *a posteriori* bilgi ile zihnin kendi içyapılarından gelen *a priori* bilginin birleşimini sunarak, bilginin kökeni ve yapısı hakkında kapsamlı bir tartışma zemini oluşturur. Bu tartışma, felsefi düşüncenin gelişiminde önemli bir kilometre taşıdır..

Buna göre, Kant'ın sentetik a priori bilgi kavramı, deneyimlerden bağımsız olmasına rağmen, bilgi havuzuna yeni ve önemli katkılar sunabilecek bir bilgi türü olarak öne çıkar (Kant, 1998a: 176). Kant'ın bu bilgi türüne yaklaşımı, bu tür bilginin varlığını sorgular ve potansiyel olasılıklarını irdeler (Kant, 1998a: 180). Bu yaklaşım, deneyimlerin ötesine geçerek bilgiyi anlama çabasının bir yansımasıdır ve Kant'ın felsefi yaklaşımının özünü oluşturur.

Bununla birlikte, bu tür bilginin varlığı genellikle eleştirilere tabi tutulmuştur ve Kant'ın cevabı, bu eleştirilere karşı bir savunma niteliği taşır. Kant'ın felsefi düşüncesi içerisinde *transendental idealizm* öğretisinin kritik bir rol oynadığını da belirtmek önemlidir (Wood, 1998: 54). Bu öğreti, bilginin sınırlarını ve niteliğini incelemektedir. Kant'a göre, bizler 'şeylerin kendisini' değil,

yalnızca 'şeylerin tezahürlerini' bilebiliriz. Bu ifade, Kant'ın deneyim, bilgi ve gerçeklik hakkındaki karmaşık anlayışını gözler önüne serer (Wood, 2009: 47-72). Bu nedenle, Kant'ın *sentetik a priori* bilgi kavramı ve *transendental idealizmi*, felsefi sisteminin merkezini oluşturur ve geniş kapsamlı görüşlerini, özellikle deneyim, bilgi ve gerçeklik hakkındaki düşüncelerini yansıtır (Wood, 2009: 114-118).

Kategorik imperatif

Öte yandan, Kant, bireysel eylemlerin değerinin, bu eylemlerin arkasındaki niyetlere dayanması gerektiğini vurgular. Böylece, Kant için ahlaki davranışlar, bireyin özgür iradesi tarafından yönlendirilen ve herkes için geçerli olan evrensel ahlaki yasalarla belirlenir (Wood, 2009: 165-172). Bu bağlamda, Kant'ın formüle ettiği *kategorik imperatifler*, insanları ahlaki varlıklar olarak tanımlayan bir çerçeve sunar. Bu yaklaşım, Kant'ın ahlak felsefesinin hem bireysel özgürlüğü hem de evrensel ahlaki yasaları merkeze alarak etik düşüncenin temel sorularını ele almasına olanak tanır.

Bu bağlamda, Kant'ın ahlaki değerlendirmede eylemin sonuçlarından ziyade, eylemi gerçekleştirme niyetini ön plana çıkarması önemlidir (Wood, 2009: 165-172). Kant'ın kategorik imperatifleri, "insanları sadece araç olarak değil, aynı zamanda amaç olarak kullanma" ve "insanları her zaman amaç olarak ele alma" şeklinde iki temel ilkeye dayanır (Kant 2013: 84). İlk ilke, insanların sadece bir araç olarak görülmemeyip, aynı zamanda bir amaç olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgularken, ikinci ilke insanların değerlerine ve amaçlarına her zaman saygı duyulması gerektiğini belirtir. Bu *kategorik imperatifler*, bireylerin özgür iradeleriyle bu evrensel ahlaki yasalara uyum sağlamalarını hedefler ve bu uyum, onları ahlaki varlıklar olarak tanımlar.

Öyle ki, Kant'ın bu etik anlayışı, sadece teorik bir çerçeveden ibaret değildir; aksine, pratikte uygulanabilir ahlaki prensipler sunar. Bu prensipler, bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları ahlaki kararlar ve eylemler üzerinde derin bir etkisi olabilir. Kant'ın bu etik yaklaşımı, bireyin hem özgürlüğünü hem de diğer insanlara olan sorumluluğunu dikkate alarak, ahlaki davranışların temellerini atar. Bu, Kant'ın ahlak felsefesinin, etik düşüncenin gelişiminde önemli bir yeri olduğunu gösterir ve günümüzde de etik tartışmaları için önemli bir referans noktası oluşturur.

Kategorik imperatiflerin uygulanması pratikte zor olabilir, ancak Kant'a göre bu yasaların ihlali ahlaki açıdan kabul edilemez (Kant 2013: 84-90). *Kategorik imperatif*, üç farklı formülasyon veya formülle ifade edilir: Evrensellik ilkesi, insanlığa saygı ilkesi ve otonom ilkesi. Her bir formül, ahlaki karar verme sürecinde farklı yönleri vurgular ve bu formüllerin hepsi, Kant'ın ahlaki felsefesinin temelini oluşturur. Böylece, Kant'ın felsefesi, ahlaki karar verme sürecinde bireysel özgürlüğün ve evrensel ahlaki yasaların dengesini vurgular ve ahlaki davranışların temelini, insanın özgür iradesine ve evrensel ahlaki prensiplere dayandırır. Bu yaklaşım, etik düşüncenin temel sorunlarına yenilikçi ve derinlemesine bir bakış açısı sunar.

- Birincisi, *Özerklik veya Evrensel Yasaların Formülü* olarak bilinen formül, bireylerin yalnızca kendi eylemlerini yönlendiren maksimlerine evrensel bir yasa olarak uygulanabileceği şekilde hareket etmeleri gerektiğini öne sürer. Başka bir deyişle, gerçekleştirdiğimiz eylemler, eylemimizi yönlendiren ilkelerin çelişki ya da uyumsuzluk olmadan evrensel olarak uygulanabileceği düşüncesi altında yapılmalıdır (Kant, 1998b: 402).

- İkinci formül, *Kişilerin Onuruna Saygı Formülü* olarak adlandırılır ve her bireyin içkin değerini ve onurunu vurgular. Bu formül, insanlığı, kendimizde ya da başkalarında olsun, her zaman bir amaç olarak ve asla yalnızca bir araç olarak değerlendirmemiz gerektiğini belirtir. Bu ilke, temelde insan onuruna saygıyı zorlar ve bireylerin sömürülmesini veya değersizleştirilmesini engeller (Kant, 1998b: 429).

- Üçüncü formül, *Ahlaki Topluluk için Yasama Formülü* olarak bilinir ve ahlaki topluluk ya da "sonların krallığı" fikrini vurgular. Bu formül, kendi yasalarımızdan türeyen maksimlerimizin, ideal bir topluluk olan ve tüm bireylerin birbirlerini bir amaç olarak değerlendirdiği olası bir

sonların krallığı ile uyumlu olması gerektiğini ifade eder Bu formül, ahlaki bir topluluk oluşturan bireyler arasında karşılıklı saygı ve işbirliği kavramını teşvik eder (Kant, 1998b: 436). *katégorik imperatif'in* daha fazla örnekleri aşağıdaki gibidir:

- "Başkalarına her zaman sadece bir araç olarak değil, aynı zamanda bir amaç olarak davran." Bu maksim, Kant'ın insanların sadece birer araç olarak kullanılmamaları gerektiğini savunan düşüncesine dayanmaktadır (Kant, 2013: 11).
- "Kendine saygı göster." Bu ifade, insanların kendi değerlerini ve değerlerini kabul etmeleri gerektiğini belirtir ve diğerlerinden de bu saygıyı bekleyebileceklerini belirtir (Kant, 2013: 15-17).
- "Yalan söyleme." Kant'a göre, yalan söylemek, başkalarını bir araç olarak kullanmak anlamına gelir ve bu nedenle ahlaki değildir (Kant, 2013: 36).
- "Her zaman dürüst ol." Kant'ın ahlaki felsefesi, dürüstlüğün önemli bir rol oynadığı ve insanların her zaman doğruyu söylemesi gerektiği düşüncesini savunur (Kant, 2013: 19).

katégorik imperatif, nispeten karmaşık bir kavram olmasına rağmen, ahlaki düşünme ve karar verme süreçlerinde son derece değerli bir entelektüel araç olarak işlev görür. Bu prensip, bireyleri, etik davranışları uygulama ve hayatlarını daha etik bir çerçevede sürdürme yönünde yönlendirir.

Kant'ın etik kuramının çekirdeği, esasında *katégorik imperatif* ve *hipotetik imperatif* olarak adlandırdığı iki temel kavram üzerine inşa edilmiştir. Kategorik İmperatif, bir bireyin durumsal faktörlerden bağımsız olarak gerçekleştirmesi gereken eylemi belirler. Bu, ahlaki sorumluluklarımızın mutlak olduğunu ve dış etkenlerin veya kişisel isteklerin onlara etki etmediğini belirtir (Kant, 2013: 33). Kant, *katégorik imperatif'in* evrensel bir prensip olduğunu ve tüm rasyonel varlıklara uygulanabileceğini savunur (Kant, 2013: 41). Öte yandan, *hipotetik imperatifler*, bir hedef ya da arzunun gerçekleştirilmesi için hangi eylemlerin gerektiğini belirler. Bunlar, durumsal ahlaki direktifler olup, belirli durumlar ve belirli hedeflere ulaşmak isteyen bireyler için uygundur (Kant, 2013: 31).

Bu düşünce tarzı, insanların yaşamlarını nasıl yönlendirecekleri ve ahlaki prensiplerin nasıl tespit edileceği hususlarında önemli bir kılavuz olarak değerlendirilmektedir (Gardner, 1999: 306-308). Bu bağlamda, Kant'ın felsefi düşüncelerinin, ahlaki değerler ve insan eylemlerinin rasyonel temelleri üzerine yapılan çalışmalarda önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Kritik ya da eleştiri

"Kritik" terimi, bu "ayırt etme" ve "eleştirme" süreçlerini temsil etmektedir. Kant, bu eleştiriye üç kritiğinden ilki olan '*Saf Aklın Eleştirisi*' adlı eserinde ele alır. Bu eser, genel anlamda "insan aklını yeniden tanımlayan bir eser" olup, aynı zamanda "aklın özgürce kullanımına bir çağrıdır" (Duya, 2014: 310). Kant, bu sayede özgürlüğü aklın pratik alanında mümkün kılar ve "*Pratik Aklın Eleştirisi*" adlı eserini kaleme alan Kant, özgürlüğün imkân ve gerçekleşme açısından insanın bilme yetisinde değil, aklın pratik alanda kullanılmasında aranması gerektiğine inandığı için bu eseri yazmıştır.

Bu eserde özellikle özgürlük kavramı, neden-sonuç ilişkisi sorunu bağlamında, aklın çelişkilerinden biri olarak ele alınır (Öktem, 2007: 2). Dolayısıyla, özgürlüğün mümkün olduğu tek alan, akıl temelli eylemlerin gerçekleştiği pratik akıl alanıdır. Bu kapsamda, Kant'ın ahlak felsefesinin temel hedefi, insanın özgürlüğü ve ahlaki değerleri arasındaki ilişkiyi açıklamaktır.

Kant, özgürlük ve ahlaki değerlerin aklın pratik kullanımıyla bağlantılı olduğunu öne sürer ve bu bağlamda ahlaki eylemlerin, özgürlüğün ve ahlaki değerlerin temelini oluşturan evrensel ve değişmez ahlak yasalarına dayandığını savunur (Kant 1999: 4-5). Bu düşünce, ahlaki eylemlerimizin ve değerlerimizin kökenini ve doğasını anlamamıza yardımcı olurken, ahlak ve özgürlük kavramları arasındaki ilişkiyi aydınlatır ve ahlaki düşünce ve pratiklerin felsefi açıdan incelenmesine önemli bir katkı sunar.

Kant, aklın antimonilerinden biri olarak kabul ettiği özgürlüğü yalnızca nedensellik bağlamında açıklamamaktadır. Zira ahlaki endişelerin devreye girmesi, her şeyin bir neden bağlamında açıklanmasını problematik kılmaktadır (Kant 1999: 125-126). Tüm ahlaki eylemlerimizin bir nedenle ilişkilendirilmesi, sorumluluğun kişi yerine o nedene atfedilmesine ve eylemi gerçekleştirenin suçlu olmaktan çıkıp suçun nedenin kendisinde olmasına yol açar. Kant, insanın özgürlüğünün önemini vurgulayarak ifade ediyor. Eğer her şey nedenlerle sıkı sıkıya belirlenmiş olsaydı, ahlaki istekler ortaya çıkamazdı ve insanları suçlamak, kınamak veya sorumlu tutmak da anlamsız olurdu.

Bu durumda insan iradesiz bir halka haline gelir ve ahlaki seçimler yapma yetisini kaybederdi (Kant 1999: 128-129). İşte bu nedenle Kant, insanın iki dünyaya bağlı olduğunu ifade eder. İnsan hem fenomenler dünyasına, yani duyularla algıladığımız dünyaya (mundus sensibilis), hem de numen dünyasına, yani akıl ve düşüncenin hakim olduğu dünyaya (mundus intelligibilis) bağlıdır (Gökberk, 2013: 358). Bu bağlamda, Kant'ın ahlak felsefesi, insanın özgürlüğünü ve istenc özgürlüğünü ahlaki bir çerçeve içinde ele alarak, insanın hem fenomenler dünyasında hem de numen dünyasında varlığını sürdürdüğü çift yönlü bir yaklaşım sunar.

Bu çift yönlü yaklaşım, insanın ahlaki sorumluluklarını ve değerlerini anlamaya yönelik önemli bir felsefi araç sağlar. Kant, insanın eylemleri, istekleri ve arzularını deney ötesi, *a priori* ilkelere bağlayarak, insanın ahlaki davranışlarının temelinde yer alan akıl ilkesini zorunlu bir buyruğa dayandırır (Öktem, 2007: 3). Bilginin genel geçerliğini ortaya koyarak, her zaman ve her durumda geçerli olan ahlak yasalarına bu perspektiften ulaşmayı hedefler.

Kant'ın ahlak felsefesinin temel amacı, insanın ahlaki yükümlülüklerini ve değerlerini belirleyen evrensel ve değişmez ahlak yasalarını ortaya koymaktır. Bu yasalar, insanın ahlaki değerleri ve sorumlulukları üzerinde etkili olan rasyonel ve objektif ölçütler sağlar. Kant'a göre, ahlaki bilgi, aklın pratik kullanımıyla ilgili olduğundan, bizim ahlaki değerleri anlamamız ve eylemlerimizi yönlendirmemiz için aklın etkin bir şekilde kullanılmasını gerektirir (Cevizci, 2008: 365). Kant, mutluluğu nihai amaç olarak gören etik teorilerden farklı bir yaklaşıma sahiptir. Ahlaki eylemler, ahlaki birer yükümlülük olarak gerçekleştirilmelidir ve bunlar ahlaki değerlere uygun olarak kendi içlerinde değerli kabul edilmelidir.

Ancak Kant'a göre, ahlaklılık ve mutluluk arasında doğal bir bağlantı yoktur. Bir kişi ne kadar ahlaki olursa olsun, bu, onun mutluluk ve refahını garanti etmez. Kant'a göre, ahlaklılık, yalnızca ahlaki bir değer olarak kendi başına önemlidir ve insanların ahlaki eylemleri, içgüdülerden veya kişisel çıkarlardan ziyade ahlaki yükümlülüklerden kaynaklanmalıdır (Cevizci, 2008: 370). Eğer asıl hedefimiz, yani eylemlerimizin ahlaklı olma koşulu mutluluk olsaydı, insanın içgüdüsel ihtiyaçlarını karşılaması, onun mutluluğu ve hatta ahlaklılığı için yeterli olurdu.

Kant'ın ahlak felsefesine göre, ahlaki yasa, akıl tarafından belirlenen ve eylemlerimizi yönlendiren evrensel bir prensiptir. Bu yasa, eylemlerimizin kendi içsel değerlerine dayanması ve ahlaki yükümlülüklerimizle uyumlu olması gerektiğini öne sürer. Akıl, insanların eylemlerini kendi kişisel çıkarları veya içgüdülerinin ötesinde bir düzeye yükselten merkezi bir faktördür. Bu çerçevede, aklın yardımıyla, insanlar ahlaki normlara uygun davranabilirler ve bu süreçte ahlaki bir değer ve onur kazanabilirler (Gökberk, 2013: 361). Kant'a göre ahlaki yasanın en üstün ifadesi, *iyi istemdir*. *İyi isteme*, saf aklın belirlediği isteme olup, insanın değerini koruyan bir istemdir. Diğer bir deyişle, iyi, insanın değerini korumayı istemektir. İyi, bir yasa ya da emir değil, ancak insanın değerini koruma buyruğunu – aklın kendi kendine koyduğu bu yasayı – gerçekleştirmeyi istemektir (Kuçuradi, 1998: 86).

İyi isteme ve ödev ahlakı

Kant'a göre akıl, kendine özgü değeri temel alarak *iyi istemeyi* meydana getirir. Doğa, daima bir hedef doğrultusunda yetenekleri dağıtırken, aklın en kritik rolü, ahlaki bir değere sahip olmasıdır. Akıl, kendisini değil, başlı başına değerli olan bir niyeti sergilemek için bir araç olarak kullanır

(Kant, 2013: 11). Bu çerçevede, Kant'ın ahlaki felsefesi, insanın akıl ve içgüdülerinin uyumlu bir işlevselliği üzerinde durmaktadır. *İyi istemenin* mevcudiyeti, insanın fenomenler dünyasının sınırlarını aşarak ahlaki yasanın anlaşılmasını sağlar.

Kant'ın perspektifinden bakıldığında, ahlak felsefesinin merkezi amacı, insanın ahlaki değerlerin ve eylemlerin doğasını, *ödevin* rolünü ve *a priori* bilginin etkisini anlamaktır. İnsanın, fenomenler dünyası yerine, *a priori* bilgi ve ahlaki yasalar üzerinde durması, ahlaki değerlerinin ve eylemlerinin daha güçlü ve objektif bir zemine oturmasını sağlar. Bu bakış açısı, insanın doğasını ve ahlaki gelişimini ele alırken büyük bir önem arz eder ve ahlak felsefesinin çekirdek sorunlarına kapsamlı ve derinlemesine bir yanıt sunar.

Kant'a göre, insanın ahlaki yasayı anlama süreci, kişisel mutluluk hedefinden ziyade, eylemlerinin *ödev* ile uyumlu olmasına dayanmalıdır. Kant, *ödevi* "yasaya saygıdan dolayı yapılan eylemin zorunluluğu" olarak tanımlar (Kant 2013: 15). Ödevde uygun birçok eylem olsa da, ahlaki değer taşınması için eylemin *ödevden* kaynaklanması gerekir. Kant'a göre, gereksinimlere, isteklere veya eğilimlere dayalı eylemler ahlaki eylemlerin karşısında yer alır. Ahlaki eylemler, saf pratik aklın yönlendirdiği isteklerden kaynaklanan ve *ödevde* dayanan eylemler olarak adlandırılır (Heimsoeth 1986: 129). Kant, ahlaklılığı, *ödev* olarak ifade etmenin akıllıca olduğunu düşünür çünkü ahlaklılığın buyruğu, bireylerin eğilimleriyle çatıştığında çoğu zaman hoş karşılanmaz (Kant 1999: 43).

Bu perspektiften bakıldığında, Kant'ın *ödev* kavramı, insanın yerine getirmesi gereken *ödevler* ve sorumluluklar olarak anlaşılmalıdır. Kant'a göre, kendi başına saygıdeğer ve iyi olan bir isteme kavramını geliştirmek için, *iyi isteme* kavramını içeren *ödev* kavramını incelemek gerekir (Kant 2013: 12). Kant, *ödevi* "yasaya saygıdan dolayı yapılan eylemin zorunluluğu" olarak tanımlar (Kant 2013: 15). Ödevde uygun birçok eylem olsa da, ahlaki değer taşınması için eylemin *ödevden* dolayı yapılması şarttır. Bu bağlamda *iyi istemeyi* içeren *ödev* anlayışı, insanın ahlaki değerleri ve eylemleri için temel bir öneme sahiptir.

Kant'ın ahlak felsefesinde, *ödev*, *iyi istemeyi* içerir ve ahlaki eylemler konusunda *ödevde* uygun eylemler ile sadece *ödev* adına yapılan eylemler arasında net bir ayrım vardır (Kant, 2013: 12). Ödevde uygun eylemler, bireyin içtenlikle ahlaki değerlere uyduğu durumları belirtirken, *ödev* adına yapılan eylemler, dışsal zorunluluklar nedeniyle gerçekleştirilen, ancak bireyin içsel olarak kabul etmediği ahlaki normlara uyum sağlama girişimlerini ifade eder (Kant, 2013: 18). Kant'ın görüşlerine göre, eylemlerimizin ahlaki olarak kabul edilebilmesi için, *ödevden* kaynaklanan niteliklere sahip olmaları gerekmektedir (Kant, 2013: 12). Örneğin, bir tüccarın dürüstlük prensibine göre hareket etmesi, *ödevin* gereği olabilir veya müşteri kaybetme endişesiyle olabilir. Ancak, tüccarın eyleminin ahlaki olarak değerlendirilebilmesi için, bu eylemin *ödevin* gerekliliğinden kaynaklanması esastır (Kant, 2013: 12). Bu perspektifte, Kant'ın ahlaki değerlendirme yapısı, insanın doğal eğilimlerinden ve fenomenal düzeydeki davranışlardan bağımsız bir ölçüt sunar.

Böylece, Kant'ın ahlak felsefesi, insanın rasyonel ve ahlaki özgürlüğüne vurgu yaparak, bireylerin *ödevlerini* yerine getirirken kendi ahlaki değerlerini sorgulamasına ve geliştirmesine olanak tanır. Özetle, Kant'ın ahlak kuramı, *ödev* ve *a priori* bilgiye verdiği önemle, insanın rasyonel doğasını öne çıkaran özgün bir perspektif sunar. Bu yaklaşım, ahlaki değerlerin doğal eğilimlerin ve fenomenal düzeydeki davranışların ötesinde ele alınmasıyla, ahlaki değerlerin evrensel ve objektif temellere dayanabileceğini savunur.

Kant'a göre, bir eylemin ahlaki değeri, eylemin herhangi bir eğilimden bağımsız olarak, sadece *ödev* bilinciyle gerçekleştirilmesi durumunda ortaya çıkar (Kant, 2013: 13-14). Bu nedenle, Kant, insan eyleminin ahlaki değerinin, maksimum ahlaki içeriğinde bulunması gerektiğini savunur. Kant'a göre, bireyin ahlaki değeri niyetle belirlenir ve *ödev* gereği yapılan bir eylemin ahlaki değeri, eylemin amacında değil, eyleme karar veren maksimumunda bulunur (Kant, 2013: 18). Ahlaki değer, eylemi yönlendiren öznel ilkeye bağlıdır. Tüm eylemlerimizin, her durumda evrensel olarak

geçerli olabilecek nitelikte olması gerektiğini belirten Kant, bu temel ahlaki prensibi "kesin buyruk" olarak adlandırır: "Sadece aynı zamanda genel bir yasa olmasını isteyebileceğin maksime göre eylemde bulun" (Kant, 2013: 38). Bu prensip, herhangi bir eylemin değerinin, sadece belirli bir durumda geçerli olması veya belirli bir amaç için uygun olması değil, her durumda evrensel olarak geçerli olabilme potansiyeline sahip olması gerektiğini belirtir. Bu, ancak yasalara uygunlukla gerçekleştirilebilir. Bu uygunluk, yasaya saygı ile sağlanır.

Kant'ın ahlak felsefesinde amaçlar krallığı

Amaçlar Krallığı kavramı, Kant'ın ahlak felsefesinde önemli bir yere sahiptir. Kant'a göre, insanların eylemleri evrensel bir değer ve ahlak düzenine uygun olmalıdır. Amaçlar Krallığı, insanların birbirlerini sadece araç olarak değil, aynı zamanda kendi amaçları için değerli varlıklar olarak görmeleri gereken bir düşünsel yapıdır. Bu düşünsel yapı, insanların rasyonel varlıklar olarak ahlaki değerlere göre hareket etmeleri ve evrensel ilkeleri benimsemeleri gerektiğini savunur.

Kant'ın kategorik buyruğunun üçüncü formülasyonu, bireyin eylemlerini evrensel yasa koyucu bir iradeyle uyumlu hale getirmesini ve bu sayede toplumsal düzeni sağlamasını amaçlar (Kant, 2013: 51). Bu ilke, bireyin kendi rasyonel düşünme yeteneği aracılığıyla diğer bireylerle birlikte yaşama koşullarını oluşturmasını ve bu sayede "Amaçlar Krallığı" olarak adlandırılan ideal bir toplumsal düzene katkıda bulunmasını öngörür (Çörekçioğlu, 2017: 15). Bu anlayışa göre, birey, sadece kendi çıkarlarını değil, tüm insanların çıkarlarını gözeterek evrensel ahlaki yasalara uygun hareket etmekte yükümlüdür.

Amaçlar Krallığı kavramı, Kant'ın ahlak felsefesinde merkezi bir rol oynar ve bireylerin araçsallaştırılmasına karşı çıkarak, her bireyin kendine özgü değerlere ve amaçlara sahip bir varlık olduğunu vurgular. Korsgaard, bu kavramı daha derinlemesine analiz ederek Kant'ın etik düşüncesinin evrensel ahlaki ilkeler ve etik davranışlar üzerindeki etkilerini inceler (Korsgaard, 1996: 17-18). Kant'ın ahlaki felsefesinin temel prensiplerinden biri olan *kendinde amaç* kavramı, insanların ve rasyonel varlıkların sadece bir araç olarak kullanılmayacakları, onların kendi başlarına bir değer ve önem taşıdığı anlamına gelir (Korsgaard, 1996: 17-18; 252-253).

Bu, insanların kendi içsel değerlerine saygı duyulması gerektiği ve onların sadece başkalarının amaçlarına ulaşmak için bir araç olarak kullanılmaması gerektiği anlamına gelir. Amaçlar Krallığı, bireylerin ahlaki yükümlülüklerini tanımalarına ve evrensel değerlere uygun hareket etmelerine olanak sağlayan bir çerçeve sunar. Bu çerçeveye bağlı kalarak, bireyler ahlaki seçimler yapabilir ve başkalarının değerine ve değerine saygı göstererek yaşamlarını anlamlı bir şekilde yönlendirebilir (Korsgaard, 1996: 63).

Kant'a göre, bireylerin eylemleri, tüm durumlarda geçerli olan koşulsuz buyruğa tabi olmalıdır. Bu görüş, her bir bireyin özgür ve rasyonel bir varlık olarak değerlendirilmesini talep eder ve ahlaki değerler ve eylemler evrensel ve koşulsuz bir geçerliliğe sahip olmalıdır (Korsgaard, 1996: 100-125). Bu çerçevede, Kant'ın ahlak felsefesinin merkezi, *kategorik imperatif* kavramıdır. Kant, ahlaki eylemlerin değerlendirmesinde sadece sonuçlara değil, aynı zamanda eylemi yönlendiren ilkelerin evrensel geçerliliğine odaklanır. Bu nedenle, bir eylemin ahlaki olarak kabul edilebilir olması için, bu eylemi yönlendiren ilkenin herkes için geçerli bir yasa olması gerektiğini belirtir (Paton, 1947: 72).

Bu anlamda, ahlak yasası, akıl sahibi olan insandan kaynaklanır ve iradenin koşulsuz buyruğu aracılığıyla genel geçerlilik kazanabilir (Kant, 2008: 49-54). Kant'ın *amaçlar krallığı*, bireylerin eylemlerini toplumun genel yararı doğrultusunda değerli ve ahlaki olarak değerlendirebilmeleri için bir teşvik oluşturur (Korsgaard, 1996: 53). Yasalar, amaçların genel geçerliliklerini belirleyerek, akıl sahibi varlıkların kişisel farklılıklarını ve özel amaçlarının tüm içeriğini soyutlar. Bu şekilde, tüm amaçlar - hem akıl sahibi varlıkların kendi amaçları, hem de bunların her birinin kendine koyabileceği amaçlar - bir sistematik bütün içinde birbirine bağlanır.

Kant'ın ahlak felsefesine göre, akıl sahibi tüm varlıklar, sadece kendi amaçlarını gözetmekle yükümlü değildirler; aynı zamanda diğerlerinin amaçlarına ve değerlerine de saygı göstermek zorundadırlar. Kant, bu düşünceyi "insanları sadece araç olarak değil, aynı zamanda kendi başına birer amaç olarak görme" prensibiyle ifade eder (Kant, 2013: 51). Kant'ın "insanları sadece araç olarak değil, aynı zamanda kendi başına birer amaç olarak görme" prensibi, ahlaki eylemlerin temelini oluşturur ve ahlaki değerlere dayalı bir toplum düzeninin inşası ile adil ve eşitlikçi ilişkilerin geliştirilmesini teşvik eder (Kant, 2013: 51).

Bu kavram, akıl sahibi varlıkların, ortak yasalar altında bir araya gelerek bir toplum oluşturdukları anlamına gelir. Bu toplulukta, her rasyonel varlık hem yasa koyucu hem de bu yasalara uyan bir konumdadır. Bireyler, öncelikle *amaçlar krallığı*'na üye olurlar ve kendi iradeleriyle bu krallıkta etkin bir rol üstlenirler (Kant, 2013: 51-52). Böyle bir toplumsal düzen, bireylerin kendi özgür iradeleriyle ahlaki eylemler gerçekleştirmesini ve evrensel ahlaki prensiplere uygun bir şekilde hareket etmesini teşvik eder.

Bu sayede, toplumun tüm üyeleri adalet, eşitlik ve insanlık değerleri temelinde birlikte çalışarak sürdürülebilir bir toplum inşa ederler. İnsanlar, kendi özgür iradeleriyle hareket ederek ve başkalarının da aynı evrensel ahlaki prensiplere uygun hareket etmelerini teşvik ederek, bir *amaçlar krallığı* oluşturabilirler (Cevizci, 2008: 382-383).

Kant'ın ahlak felsefesinin merkezinde, özerklik ve özgürlük prensipleri yer alır. Akıl sahibi varlıkların, kendilerini ve diğerlerini bir araç olarak değil, bir amaç olarak görmeleri gerektiğini savunan Kant, bu yaklaşımın ahlaki değer ve evrenselliğe ulaşmada önemli bir rol oynadığını belirtir (Wood, 1999: 62). Kant'a göre, bireyler yaşamlarının özgür ve özerk yaratıcılarıdır ve eylemlerini ve hedeflerini belirlerken evrensel ahlaki ilkeleri dikkate almalıdırlar. Bu durum, ahlaki eylemler ve hedeflerin, özgür ve özerk irade ile belirlenmesi gerektiğini ve evrensel ahlaki ilkelerle uyumlu olması gerektiğini vurgular. Özerklik ve özgürlük prensipleri, ahlaki değer ve evrenselliğe ulaşmanın anahtarı olarak kabul edilir (Guyer, 2000: 150). Özerk ve özgür bireylerin, ahlaki değerlerini ve ilkelerini belirlerken, kendi ahlaki değerlerini ve ilkelerini göz önünde bulundurmaları gerektiği savunulur. Bu, sadece bireylerin ahlaki değerlerini ve ilkelerini belirlemelerine olanak sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ahlaki değerlerin ve ilkelerin evrensel ve genel geçerli olmasını da garanti eder (Guyer, 2000: 152).

Özerklik ve ahlaki ilkeler

Kant, özerk bir bireyin, ahlaki ilkelerini ve değerlerini kendi özgür iradesi ile belirleyebileceğini savunur (Korsgaard, 1996: 93). Bu değerler ve ilkeler, dış etkenlerden müstakil olarak, bireyin iradesi tarafından oluşturulur, bu da özerkliğin bireysel ahlaki değerlerin ve ilkelerin belirlenmesi ve bunlara uygun bir yaşam sürdürme hakkını tanıdığı anlamına gelir. Özerklik, aynı zamanda, ahlaki ilkelerin evrenselliğini ve genel geçerliliğini savunur (Kant, 2013: 57). Kant'a göre, bireyler, evrensel ahlaki prensiplere dayalı bir sorumlulukla hareket etmeli ve diğer akıl sahibi varlıkların da aynı değere ve öneme sahip olduğunu kabul etmelidir (Guyer, 2000: 79). Bu, ahlaki değerlerin ve ilkelerin öznel değil, evrensel ve genel geçerli olduğunu ifade eder. Dolayısıyla, özerklik ilkesi, bireylerin ahlaki değerlerini ve ilkelerini belirleme yeteneğinin, sadece bireysel bir hak ve özgürlük olmadığını, aynı zamanda evrensel ahlaki sorumlulukları da taşıdığını vurgular.

Kant'ın özerklik ilkesi, evrensel ahlaki yükümlülüklerin zorunlu kabulünü öngörür ve bu yükümlülükler, bireysel ahlaki davranışların temelini oluşturur. Kant'a göre, bu ilke, bireylerin ahlaki ilkelerini oluştururken, diğer tüm akıl sahibi varlıkların bu ilkeleri kabul edip uygulayabileceği bir çerçeve sunar (Korsgaard, 1996, s. 93). Nitekim, bu durum bireyin ahlaki değerlerinin ve ilkelerinin kişisel bir tercih olmaktan öte, evrensel bir nitelik taşıdığını gösterir. Özerklik ilkesi, bireylerin kendi ahlaki değerlerini ve ilkelerini belirleme ve bu değerlere uygun bir yaşam sürme hakkını vurgular; ancak, bu hak evrensel ahlaki yükümlülükler ve sorumluluklarla birlikte gelir (Wood, 1999, s. 114). Öyle görünüyor ki, Kant'ın özerklik anlayışı, rasyonel bir

varlığın kendi belirlediği yasalar doğrultusunda hareket etme kapasitesini içerir. Bu, bireyin yalnızca kendi ahlaki değer ve ilkelerini belirleme özgürlüğünü değil, aynı zamanda evrensel ahlaki sorumluluk ve yükümlülükleri de kapsar (Guyer, 2006, s. 276). Daha güncel bir yaklaşımla, Kant'ın düşünceleri, özellikle modern etik teoriler üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Aslında, bu etkileşim, Kant'ın özerklik ilkesinin sadece tarihsel bir öneme sahip olmadığını, günümüz dünya düzeninde de ahlaki karar verme süreçlerinde merkezi bir role sahip olduğunu göstermektedir. Üstelik, Kant'ın bu ilkesi, bireysel özgürlükler ile toplumsal sorumluluklar arasında dengeli bir çizgi çizmeye çalışırken, ahlaki yargıların evrenselliğini koruma çabasını da ön plana çıkarır.

Bu perspektiften bakıldığında, Kant'ın ahlak felsefesi, teorik tartışmaların ötesine geçerek gerçek dünya koşullarında etik davranış ve karar verme konusunda pratik bir kılavuz sunar (Sullivan, 1989, s. 43). Bu durum, etik teorinin pratik uygulamaları ile teorik çerçevesi arasındaki bağlantıyı vurgular ve Kant'ın ahlaki felsefesinin değerini daha belirgin hale getirir. Gerçekten de, Kant'ın öğretileri, ahlaki yargıların nasıl formüle edilmesi gerektiği konusunda rehberlik ederken, bireylerin bu yargıları günlük yaşamlarında nasıl uygulayabileceklerini de gösterir. Bu açıdan bakıldığında, Kant'ın düşünceleri, etik kararlarımızın temelinde yatan evrensel ilkeleri anlamamıza yardımcı olur ve bu ilkelerin toplumumuzdaki pratik etkilerini de sergiler.

Değerlendirme ve Sonuç

Immanuel Kant'ın *amaçlar krallığı* kavramı, özgürlük ve özerklik merkezli bir ahlak anlayışını temsil eder ve bu bağlamda evrensel ahlaki ilkelerle uyumlu bir toplum düzeninin nasıl kurulabileceğini detaylı bir şekilde ele alır. Kant, bireylerin yalnızca kendi çıkarlarına hizmet etmek yerine, genel ahlaki yükümlülükler çerçevesinde hareket etmeleri gerektiğini savunur. Bu anlayış, özgürlüğün kişisel iradeyle sınırlı olmadığını, ahlaki ilkelerle uyumlu eylem gerektirdiğini ortaya koyar. Ayrıca, Kant, ahlaki eylemlerin rasyonel ve özerk kararlarla şekillenmesi gerektiğini belirtir, böylece bireylerin kendi eylemlerinin yasa koyucuları olmalarını teşvik eder. Bu durum, özgürlüğün sadece bireysel bir hak olmadığını, aynı zamanda kolektif bir sorumluluk taşıdığını vurgular.

Amaçlar krallığı ideal bir toplum düzenini temsil eder; bu düzende her birey, diğerlerini araç olarak değil, amaç olarak görür. Bu anlayış, her insanın özgürlüğüne ve onuruna saygı duyulması gereken bir toplum yapısını ima eder. Kant, ahlaki yasaların her birey tarafından içselleştirilmesinin ve bu yasalara göre hareket edilmesinin önemini vurgular, bu da adalet ve eşitlik ilkeleri çerçevesinde toplumsal düzenin sağlam temeller üzerine kurulmasını sağlar.

Kant'ın etik anlayışı, devlet ve hukukun rolünü yeniden tanımlar ve liberal-demokratik bir devlet yapısının nasıl olması gerektiği konusunda önemli ipuçları sunar. Kant'a göre, devletin ve hukukun temel görevi, bireylerin özgürlüklerini korumak ve adil bir toplum düzeni sağlamaktır. Bu, herkesin eşitlik ilkesi çerçevesinde muamele görmesi ve her bireyin özerkliklerinin desteklenmesini gerektirir. Kant'ın düşünceleri, devletin bireylerin özgürlüklerini koruyarak ve insan haklarına saygı göstererek toplumsal adaleti teşvik etmesi gerektiğini vurgular.

Sonuç olarak, Kant'ın *amaçlar krallığı* ve evrensel ahlaki ilkeler üzerine kurulu ahlak anlayışı, özgürlüğün ve özerkliğin korunmasını esas alan bir toplum yapısının nasıl oluşturulabileceği konusunda derinlemesine bir çerçeve sunar. Ahlaki yasaların evrensel geçerliliği, bireylerin özgürlüklerine saygı duyulmasını ve herkesin eşit ve adil bir şekilde muamele görmesini gerektirir. Bu felsefi yaklaşım, liberal-demokratik bir devlet yapısını desteklerken, bireylerin kendi özgürlüklerini kullanırken başkalarının haklarına saygı göstermeleri ve toplumda adaletli bir düzeni desteklemeleri gerektiğini önemser. Böylece, Kant'ın düşünceleri, günümüz toplumları için hâlâ geçerliliğini koruyan temel etik ve politik ilkeler sunmaktadır. Bu, her bireyin değerini ve özgürlüğünü koruyarak daha adil ve eşitlikçi bir dünya yaratma potansiyelini gözler önüne serer.

KAYNAKLAR

Akarsu, B. (1979). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Allison, H. E. (1990). *Kant's theory of freedom*. Cambridge University Press.
- Allison, H. E. (2004). *Kant's transcendental idealism: An interpretation and defense*. Yale University Press.
- Bozkurt, N. (2008). *Kant*. Say Yayınları.
- Cevizci, A. (2008). *Aydınlanma felsefesi tarihi*. Asa Kitabevi.
- Çörekçioğlu, H. (2017). Giriş Kant: Çağdaş politik düşüncenin ufku. In H. Çörekçioğlu (Ed. & Çev.), *Kant Felsefesinin Politik Evreni*. Ayrıntı Yayınları.
- Duva, Ö. (2014). *Immanuel Kant, siyaset felsefesi tarihi*. Doğubatu Yayınları.
- Farnham, D. (2007). A good kind of egoism. *The Journal of Value Inquiry*, 40(4), 433-450. <https://doi.org/10.1007/s10790-006-9008-x>
- Gardner, S. (1999). *Kant and the critique of pure reason*. Routledge.
- Gökberk, M. (2013). *Felsefe tarihi*. Remzi Kitabevi.
- Guyer, P. (2000). *Kant on freedom, law, and happiness*. Cambridge University Press.
- Guyer, P. (2006). *Kant*. Routledge.
- Heimsoeth, H. (1986). *Immanuel Kant'ın felsefesi* (T. Mengüşoğlu, Çev.). Remzi Kitabevi.
- Kant, I. (1984a). *Seçilmiş yazılar*. (N. Bozkurt, çev.). Remzi Kitabevi.
- Kant, I. (1984b). *Aydınlanma nedir? sorusuna yanıt. Seçilmiş yazılar*. (N. Bozkurt, Çev.) Remzi Kitabevi.
- Kant, I. (1785). Groundwork of the metaphysics of morals. In M. J. Gregor (Ed.), *Immanuel Kant: Practical Philosophy* (pp. 37-108). <https://doi.org/10.1017/cbo9780511813306.007>.
- Kant, I. (2013). *Ahlak metafiziğinin temellendirilmesi*. (I. Kuçuradi, Çev.) Türk Felsefe Kurumu.
- Kant, I. (1998a). *Critique of pure reason*. (P. Guyer & A. W. Wood, Trans.) Cambridge University Press.
- Kant, I. (1998b). *Groundwork of the metaphysics of morals*. Gregor, M. J. (Ed.). Cambridge University Press. ISBN: 9780521626958.
- Kant, I. (1999). *Pratik aklın eleştirisi*. (I. Kuçuradi, Çev.) Türk Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, İ. (1998). *İnsan ve değerleri*. Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Korsgaard, C. M. (1996). *Creating the kingdom of ends*. Cambridge University Press.
- Öktem, Ü. (2007). Kant ahlakı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*.
- Paton, H. J. (1947). *The Categorical imperative: A study in Kant's moral philosophy*. University of Pennsylvania Press.
- Sullivan, R. (1989). *Immanuel Kant's moral theory*. Cambridge University Press.
- Wood, A. W. (1999). *Kant's ethical thought*. Cambridge University Press.
- Wood, A. W. (2005). *Kantian ethics*. Cambridge University Press.
- Wood, A. W. (2009). *Kant*. (A. Kovanlıkaya, Çev.) Dost Kitabevi.

Extended Abstract

This article delves into the philosophical advancements of the Enlightenment era, particularly highlighting the significant contributions of the German philosopher Immanuel Kant. It focuses on Kant's revolutionary approach to ethics, which marked a pivotal point in the history of philosophical thought. Kant's philosophy, especially during the Enlightenment in the 18th century, introduced a new perspective on moral reasoning and individual autonomy. Kant championed the concept of absolute humanism, advocating for the ability of individuals to determine the fundamental principles of their knowledge and actions independently, without divine intervention. This idea fostered the notion of individualism, where the importance of a person's actions and decisions is emphasized. Central to this was the shift to a subjective foundation in understanding

the principles of science and morality. Kant's humanist perspective allowed for the principles of science and ethics to be rooted in subjective origins, understood through personal experiences and thoughts. The article explores how the Enlightenment's intellectual developments enabled individuals to discover their potential and gain a deeper understanding of moral values. Kant's humanist approach and his idea of using reason to find universal moral principles greatly influenced how individuals conducted their lives more ethically and consciously. This process played a significant role in helping people discover their moral values and guide their lives in a more harmonious and meaningful way. Kant argued for a humanistic thought that individuals could discover the fundamental principles of knowledge and action and organize their lives accordingly, without divine intervention. This concept focuses on the value and responsibilities of the individual, and Kant's humanistic philosophy underlines the importance of individual freedom, reason, and ethical values, setting the foundational blocks of moral thought. Moreover, the potential for individuals to morally develop and transform themselves and their society highlights the significance of an ethical life. This potential informs the deep commitment to ethical values in human life and how these values shape both the societal structure and personal development. Kant described this as a state of self-imposed immaturity, emphasizing that it is the individual's effort to overcome it. His thoughts on freedom and autonomy are most explicitly expressed in his work "What is Enlightenment?". Here, enlightenment is described as the process of using one's own reason and achieving free thought without dependence on others. This represents the escape from a state of immaturity, summarized in Kant's slogan "Sapere Aude!" ("Dare to know!"), which he defines as the manifesto of the Enlightenment. However, Kant noted that this autonomy is often not achieved in practice due to laziness and cowardice. Despite nature having freed humans from external guidance, many remain immature by choice, often surrendering their autonomy to others. This tendency discourages individuals from using their own reason, becoming almost second nature. Kant's concepts of autonomy and enlightenment require the courage to use one's reason and intellect in life, yet he observed a general lack of this courage in society. Kant emphasized that the unrestricted use of reason is the foundation of this freedom. However, restrictions on this freedom are seen as obstacles to the process of enlightenment. He advocated for the public and unrestricted use of one's reason, acknowledging that achieving such a societal state takes time. This perspective regards the current era not as an "age of enlightenment" but as an "age on the path to enlightenment," suggesting that Kant's ideals of individual and societal autonomy have yet to be fully realized. The article concludes by asserting the critical importance of individual free will and rational thinking in the process of enlightenment, as emphasized in Kant's moral philosophy. It presents an analysis based on the subjective origins of morals and science characteristic of the Enlightenment period, focusing on the phenomenon of individualization in Kant's ethical thoughts. The article particularly examines Kant's concept of "Kingdom of Ends," which represents the universalization of ethical principles through reason and free will, encapsulating the essence of Kant's moral philosophy.